

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

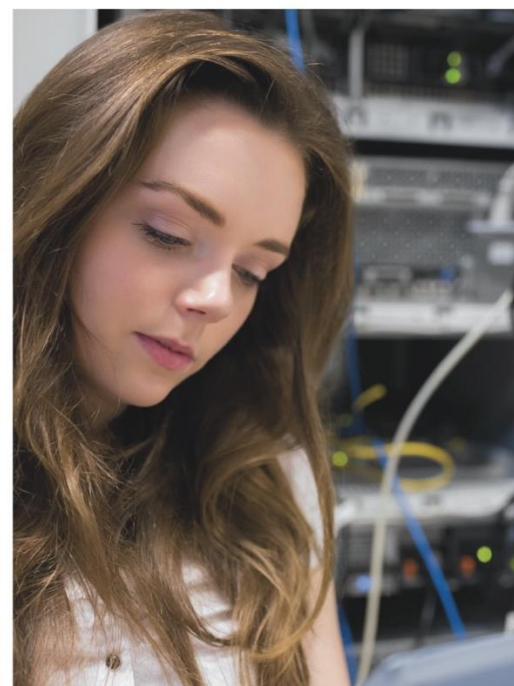
Östergötlands län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Östergötlands län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Östergötlands län.....	6
<i>Näringslivet i Östergötlands län</i>	7
Småföretagsbarometern – Östergötlands län.....	9
<i>Sysselsättning</i>	9
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	12
<i>Omsättning</i>	13
<i>Konjunkturindikatorn</i>	14
Lönsamhetsutvecklingen	17
Expansionsutsikter och hinder för expansion	18
<i>Konjunkturrisiker</i>	20
<i>Politiska risker</i>	20
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	21

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Östergötlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Östergötlands län har varit positiv sedan 2015 års mätning. Länet har också en något starkare konjunktur än riket i stort. Läget har förbättrats både i industri- och tjänsteföretagen. Förväntningarna inför kommande år pekar på en fortsatt återhämtning, där framförallt tjänstesektorn räknar med förbättrad tillväxt.
- **Sysselsättningstillväxten** har varit positiv i Östergötlands län sedan 2015, och har varit starkare än i riket. Industrin har återhämtat sig sedan förra året och företagen har börjat anställa igen. Både industrin och tjänsteföretagen har stått för utvecklingen. Även den framtida sysselsättningstillväxten ser positiv ut.
- **Orderingången** för länets småföretag har utvecklats än mer positivt sedan 2015. Tillväxttakten för orderingången i Östergötlands län har förbättrats och är fortsatt högre än riksgenomsnittet. Förbättringen beror på ökad orderingång inom industrin, men även tjänstesektorn har haft en god utveckling. Med nettotalet 45 är Östergötland det län med störst ökning sett till orderingång. Sammantaget uppger 52 procent av småföretagen i länet en ökande orderingång, medan bara 7 procent anger en vikande orderingång. Både industri- och tjänstesektorn tror dock på en ökning av orderingången under det kommande året.
- **Omsättningstillväxten** i Östergötlands län har ökat sedan 2015. Återigen är det både industri- och tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen. Förväntningarna inför kommande år är optimistiska i båda sektorerna även om tjänsteföretagen är något mer optimistiska.
- **Tillväxten av lönsamheten** i företagen i Östergötlands län har återhämtat sig tämligen kraftigt efter åren med akut finanskris. Industriföretagens lönsamhet är något lägre än tjänsteföretagens. Den utvecklingen förväntas kvarstå under nästa år och hälften av tjänsteföretagen spår en ökad lönsamhet. Industriföretagen förväntar sig något lägre ökning av lönsamheten. Utvecklingen framöver ser ljus ut, och avspeglar återhämtningen i konjunkturen. Totalt uppger 48 procent av företagen i länet en ökad lönsamhet.
- Företagen i Östergötlands län upplever goda möjligheter att växa framöver. Totalt anser 70 procent av företagen att de har **goda utsikter att expandera** på sikt.
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Östergötlands län är bristen på lämplig arbetskraft. Mer än var tredje företag (34 procent) uppger detta som största hindret. Höga arbetskraftskostnader och tuff konkurrens hamnar på andra och tredje plats med 20 procent respektive 15 procent av företagen som upplever detta som expansionshinder.

- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket också är i linje med riket som helhet (42 procent respektive 36 procent). Knappt var femte företag ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Östergötlands län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltjämt låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt

---

² SCB, AKU juli 2016

brottas flera tillväxteknologier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Östergötlands län

Näringslivet i Östergötlands län består av företag inom en rad olika verksamheter och delarna av länet präglas av en stark företagarkultur. En stor del av företagen är verksamma som underleverantörer inom tillverknings- och tjänstesektorn.

Mellersta delen av Östergötland har länge varit jordbrukslandskap, begränsad i norr och syd av betydande skogstrakter, Kolmården och Holaveden. Länet karaktäriseras av en relativt expansiv utveckling i residensstaden Linköping, med sitt starkt utbyggda skolväsen och sin högteknologiska industri. Stora arbetsgivare i länet är Siemens i Finspång, Linköpings universitet, Holmen Paper i Norrköping, Billerud i Skärblacka, Cloetta Fazer i Ljungsbro, Partnertech i Åtvidaberg, Dometic i Motala, BT i Mjölby med flera och SAAB Aerospace i Linköping.

Östergötlands län är ett viktigt transitlän och genomkorsas av E4:an, Även järnvägarna har mycket viktiga genomfarts- och transiterande funktioner.

Genom bl.a. Länsstyrelsen arbetar den lokala näringslivspolitikerna för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen och uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Det förutsätter ett brett samarbete mellan näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

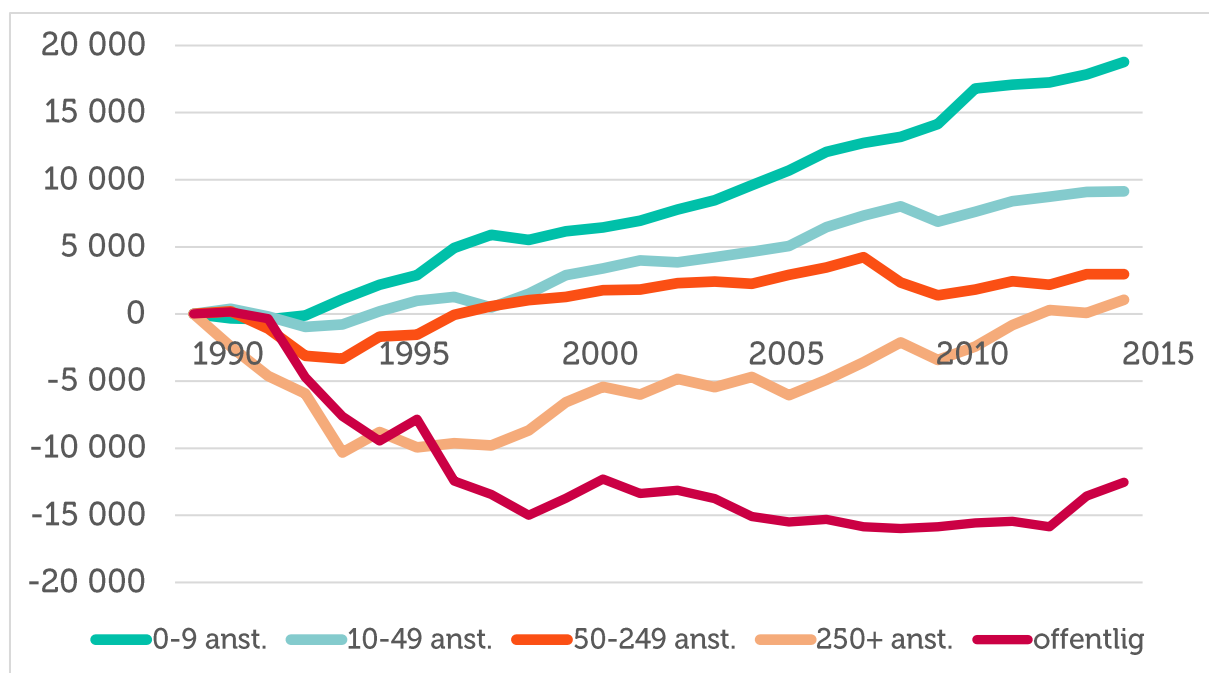
***Gunilla Hansson,
Kontorschef Swedbank Mjölby***

Näringslivet i Mjölby kommun präglas till stora delar av småskalighet i ett brett spektrum av företag. Våra största företag är verksamma inom tillverkningsindustri inom materialhantering och jordbruksmaskiner. Dessa företag går mycket bra och anställer personer, vilket gör att ungdomsarbetslösheten i kommunen är låg. Det medför också ett gynnsamt klimat för lokala underleverantörer. Mjölby har en bra infrastruktur med vägar och järnväg som skapar möjligheter framförallt inom logistik och transportbranschen.

Samtidigt finns det en rad utmaningar som företagen står inför. Dessa är brist på arbetskraft, framförallt ingenjörer och svetsare till tillverkningsindustrin samt på personal till skola, vård och omsorg. Generellt sett råder det en brist på arbetskraft med rätt kompetens på stora delar av arbetsmarknaden.

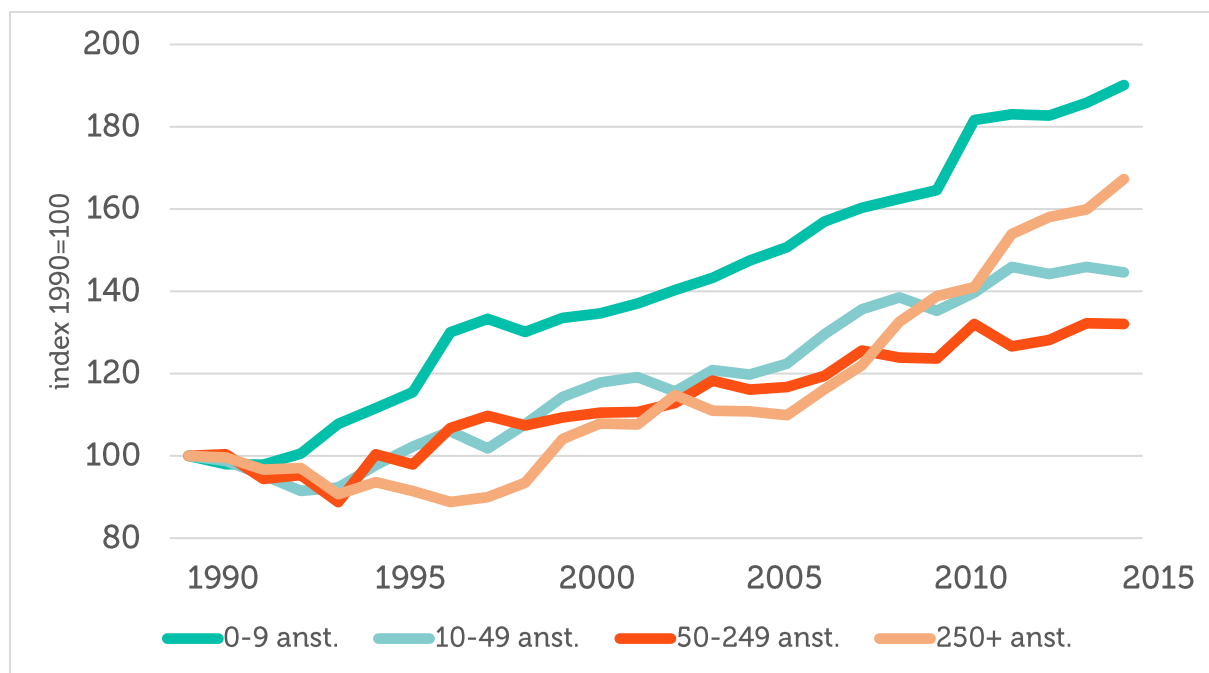
Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Östergötlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Östergötland län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Östergötland län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

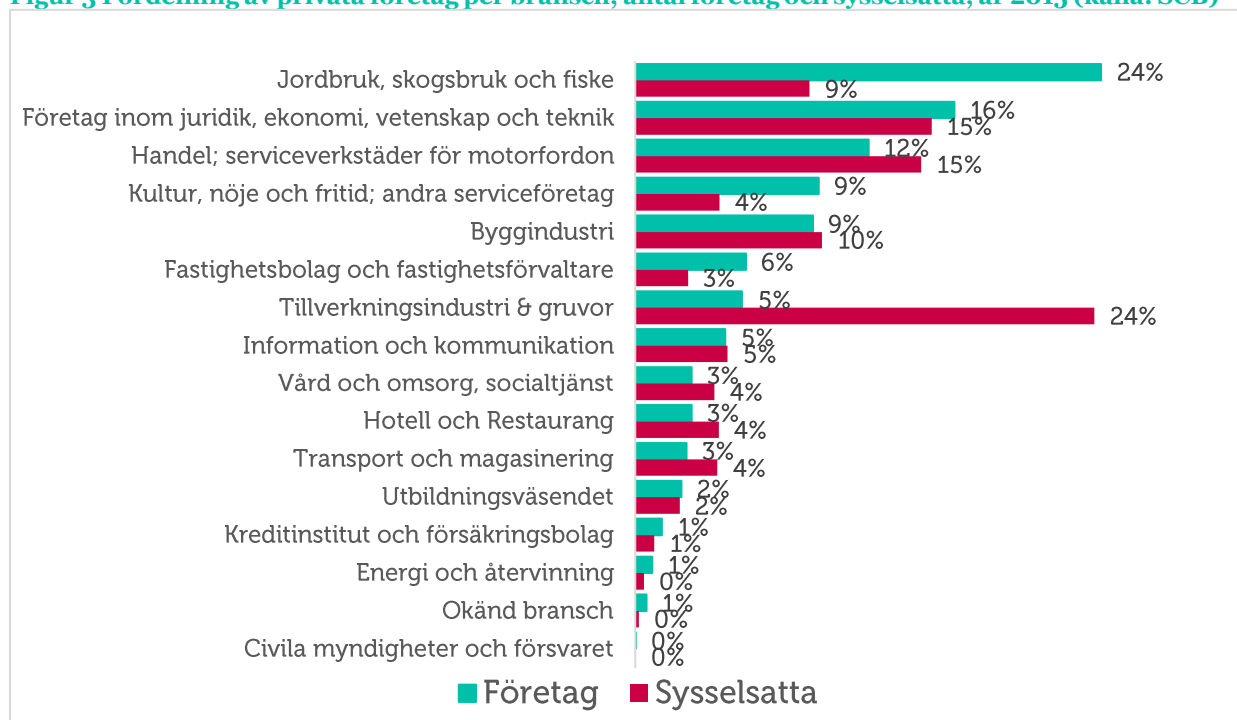
³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

I Östergötlands län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen inom tillverkningsindustrin (Figur 3). Även företagstjänstesektorn och handel är viktiga sektorer för sysselsättningen i Östergötlands län.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

Småföretagsbarometern – Östergötlands län

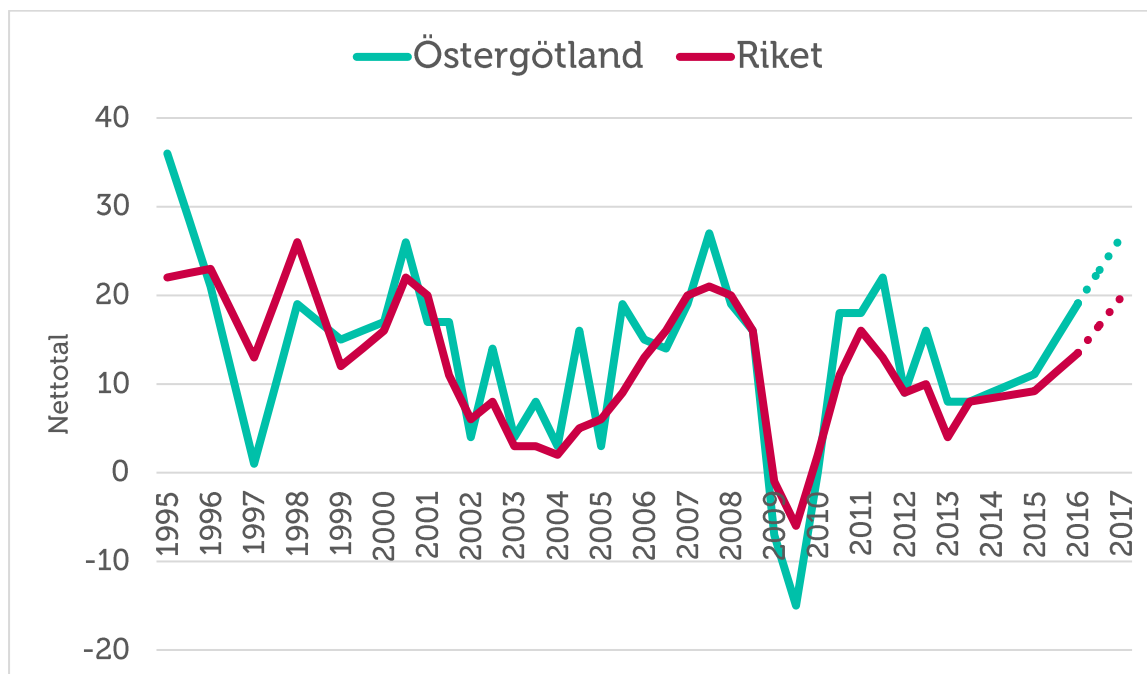
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten har sedan 2015 varit positiv och tagit fart det senaste året. Industrieföretagens tidigare svaga utveckling har nu brutits och har en god utveckling. Totalt har 29 procent av länets företag ökat sin personalstyrka medan endast 9 procent har dragit ner på personal. Nettotalet landar på 19, vilket är högre än nettotalet för sysselsättningstillväxten i riket (14). Ett nettotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större

än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt nettotal (19) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2016

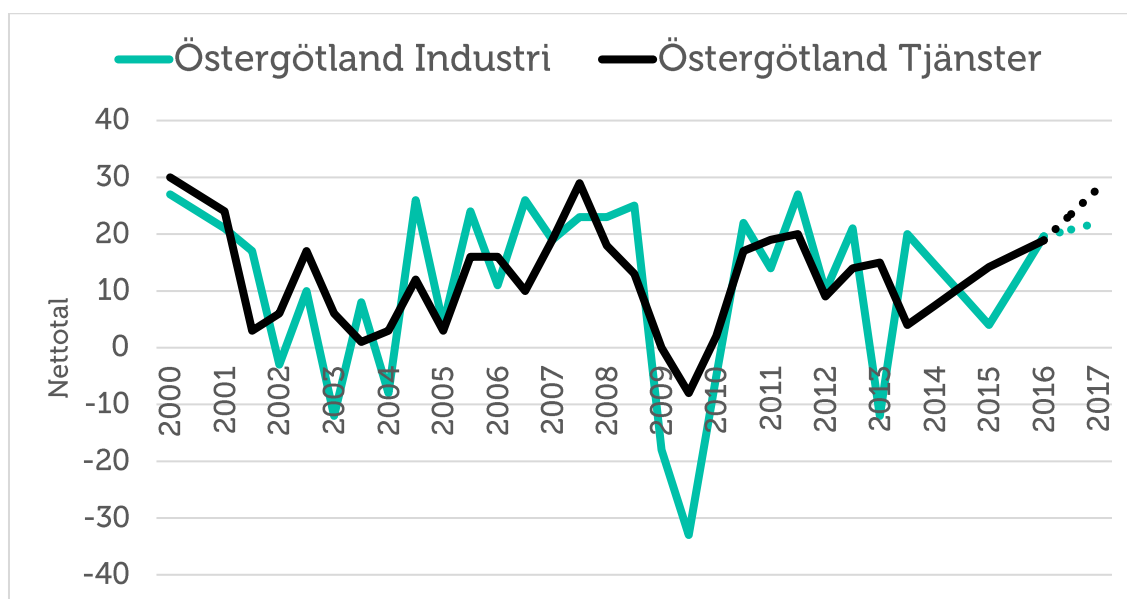

Tidigare års svaga utveckling inom industrin har brutits det senaste året. Av länets industriföretag har 35 procent ökat sin personalstyrka under det gångna året medan 16 procent har minskat antalet anställda, vilket ger ett nettotal på 20. Det betyder att Östergötland nu är på samma nettotal som 2013 efter en djup nedgång 2014. Motsvarande nettotal för industrin i riket är 16.

Förväntningarna för de kommande 12 månaderna är relativt goda. 29 procent av industriföretagen tror på ökad personalstyrka och endast 7 procent tror på en minskande personalstyrka. Det förväntade nettotalet är 22 vilket är starkare än industrin i riket, vars nettotal på 18.

Tjänstesektorn har haft en god och stabil sysselsättningstillväxt under de gångna åren. Nettotalet 19 är klart starkare än motsvarande tal för rikets tjänstesektor 13. Drygt var fjärde tjänsteföretag (26 procent) har ökat i antalet sysselsatta. Den goda utvecklingen ser ut att hålla i sig om man frågar länets tjänsteföretag. Nästan var tredje företag (31 procent) förväntas öka i antal anställda. Det förväntade nettotalet är 28, jämfört med 21 för rikets tjänstesektor.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Östergötlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

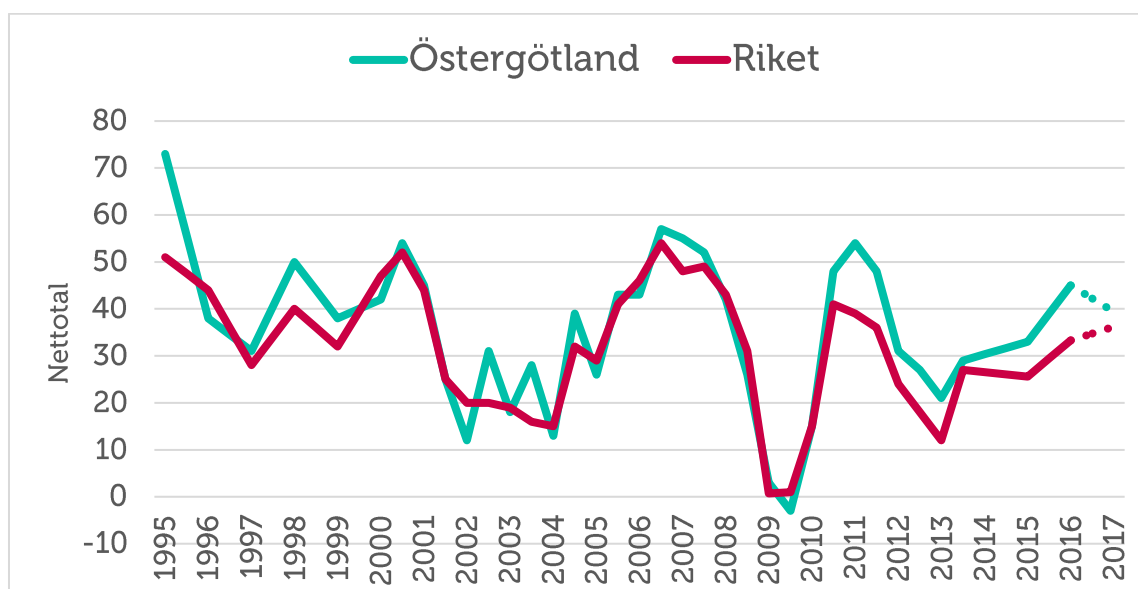

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

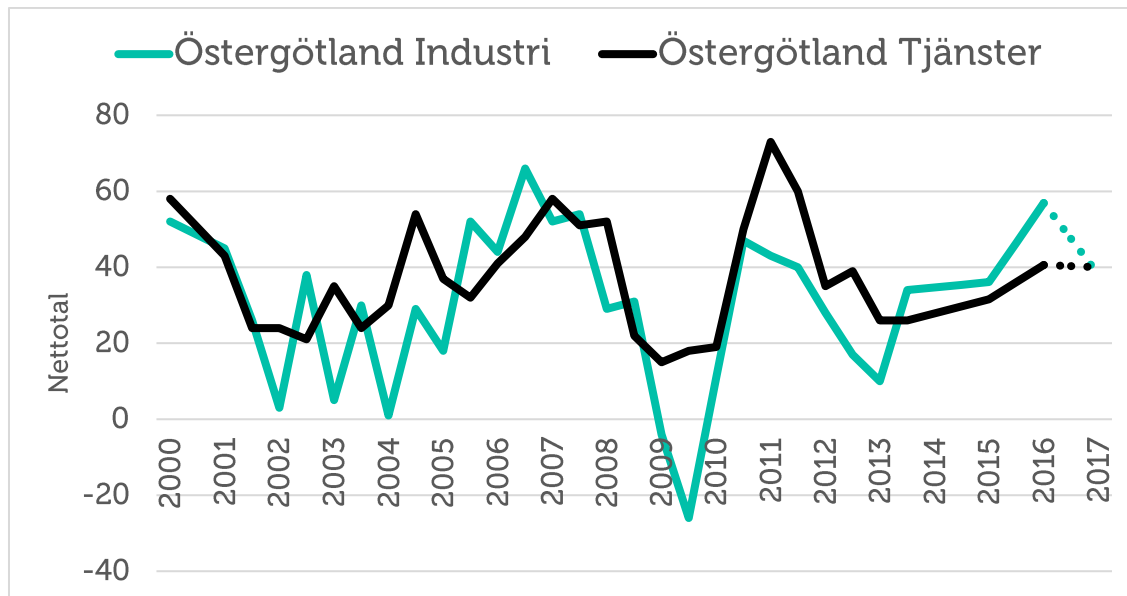
Orderingången för länets småföretag har utvecklats starkt sedan 2014. Tillväxttakten har förbättrats och är fortsatt högre än riksgenomsnittet. Förbättringen beror på ökad orderingång i både tjänste- och industrisektorn. Sammantaget i länet har mer än hälften (52 procent) av företagen ökat orderingången medan endast sju procent har haft en avtagande orderingång. Nettotalet för länet är 45, vilket är klart högre än rikets netttotal på 33.

Figur 6 Orderutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2016

Även om tjänstesektorn har haft en god utveckling under året är det industrin som uppvisar den största tillväxttakten i ordergång. Bland länets industriföretag har 61 procent haft en ökad ordergång. Bland tjänsteföretagen är motsvarande siffra 49 procent. Totalt har endast sju procent haft en minskad ordergång. Bland industriföretagen är det endast fyra procent som haft en minskad ordergång. Nettotalet för länets industriföretag landar på 57 jämfört med 32 för industriföretagen i riket. Inom tjänsteföretagen är nettotalet 40 vilket är starkare än rikets nettotal på 34. Förväntningarna framåt är fortsatt optimistiska, både tjänstesektorns förväntade nettotal på 40 och industrins 38 är något mer positiva än i riket som helhet.

Figur 7 Ordergång (netttotal) i Östergötlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

Hela 44 procent av företagen i länet har någon gång under det senaste året tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (60 procent av de som tackat nej) men även arbetskraftsbrist anges av många (15 procent) som en anledning. Denna bild delas i stort med riksgenomsnittet för företagen.

Figur 8 Tackat nej till order

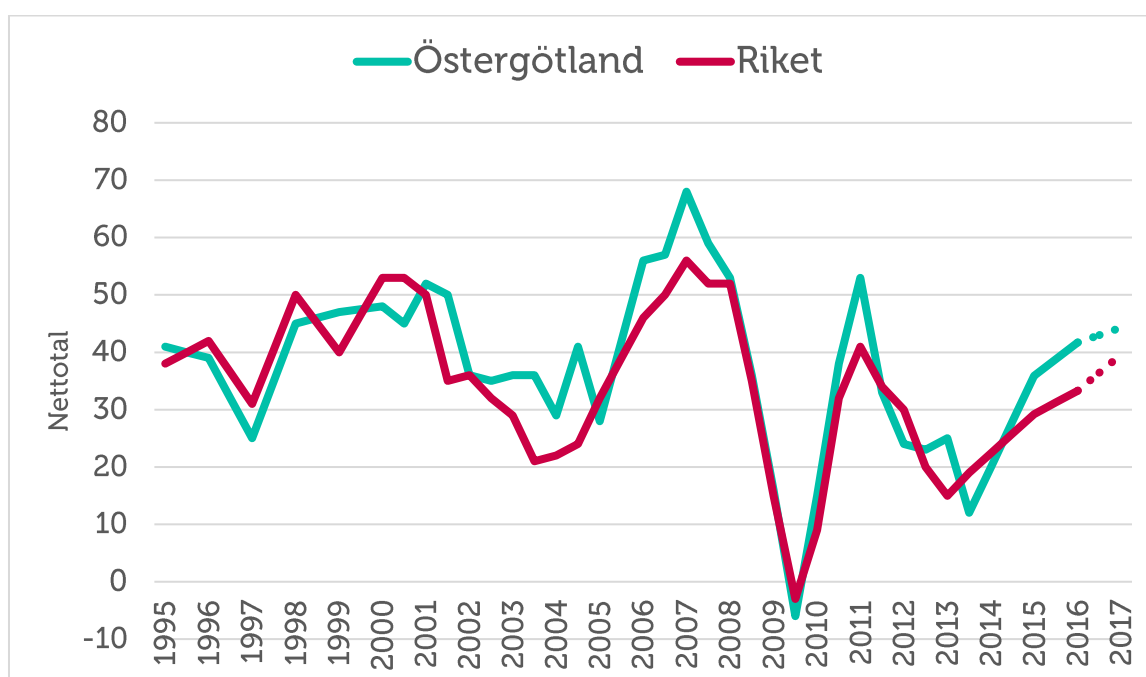

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

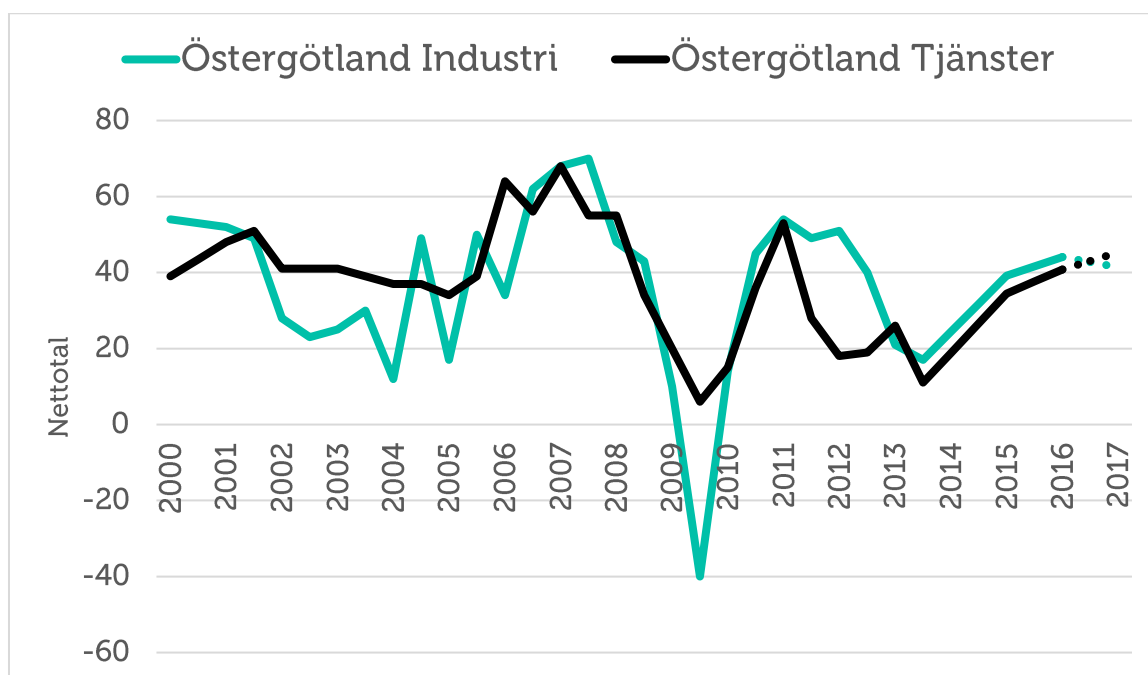
Omsättningstillväxten i Östergötlands län har ökat sedan 2015. Återigen är det både industri- och tjänsteföretagen i länet som drar utvecklingen. Nettotalet 42 är klart över genomsnittet för riket (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är också optimistiska. Totalt sett tror företagen i Östergötlands län på en omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna vilket gör att nettotalet landar på 44, även det över nettotalet för riket i genomsnitt (40).

Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Östergötlands län och riket 1995-2016

Industrin har alltså upplevt en god tillväxt i omsättningen och landar på ett nettotal på 44. Även tjänsteföretagen i Östergötlands län har utvecklats relativt bra och hamnar på ett nettotal på 41. Nettotalet för både industrin och tjänstesektorn i Östergötlands län är därmed också över riksgenomsnittet (32 respektive 34). Inför det kommande året är tjänsteföretagen än mer optimistiska om utvecklingen framöver än industriföretagen. Det förväntade nettotalet för tjänstesektorn är 45 och för industrin 41, båda högre än för rikets förväntade nettotal 41 respektive 36 för industrin.

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Östergötlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

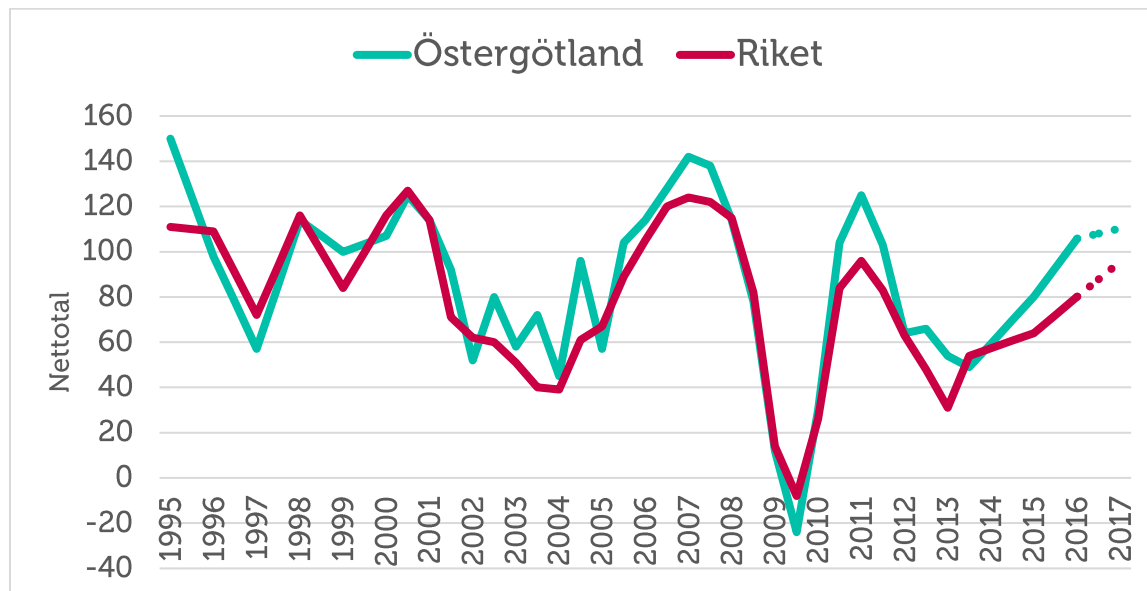
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2016 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 106, jämfört med rikets indikator på 80.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Östergötlands län försämrades dramatiskt 2008-2009. Från att år 2007 ha nått ett värde på cirka 142, bottnade index hösten 2009 med ett värde på -24.

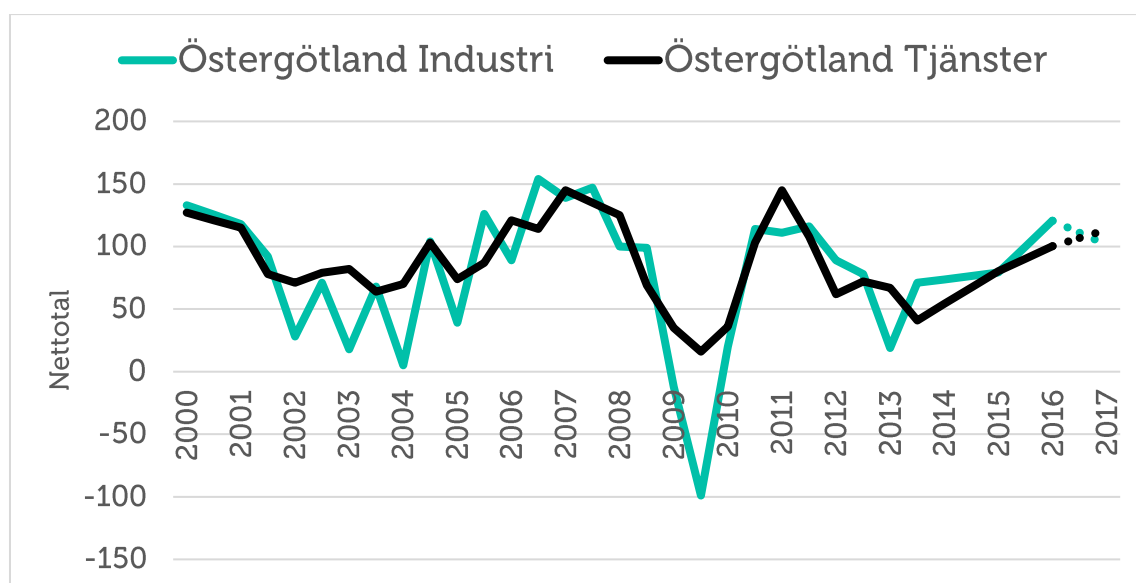
Det är tydligt att botten för länge sedan är passerad och återhämtningen förväntas fortsätta under det kommande året. Konjunkturindikatorn spås stiga även framöver, även om denna positiva utveckling kan påverkas av en försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Östergötlands län och riket 1995-2016

Under det kommande året räknar tjänstesektorn med en fortsatt god utveckling, indikatorn stiger från 100 till 113. Industrin, som i årets mätning ligger på en hög indikator (121) räknar också med en fortsatt gynnsam utveckling, även om tillväxten avtar något, och hamnar på en indikator på 102 på ett års sikt.

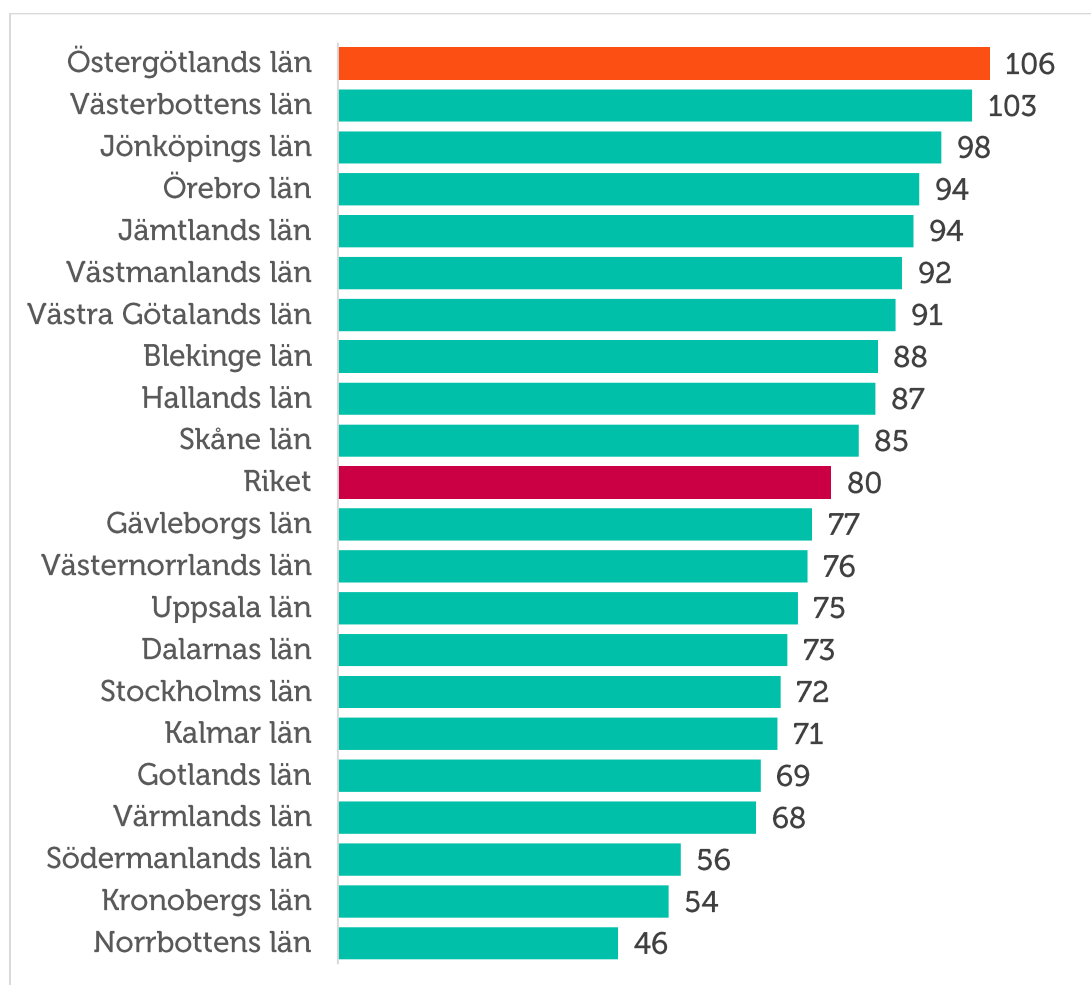
Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Östergötlands, industri- och tjänstesektor 2000-2016

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Östergötlands län högst i riket. En trolig förklaring är det lokala näringslivets industristruktur. Trots den goda placeringen är det viktigt att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis utvecklas och värnas på regional nivå.

Småföretagsbarometerens resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutets undersökning som visar att det är konsumtion och investeringar som drivit tillväxten framåt. Konjunkturinstitutets undersökning visar också liksom Småföretagsbarometern att tjänstesektorn räknar med en avmattning i tillväxten det kommande året.⁵

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (nettotal) 2016

Frida Boklund, Regionchef Företagarna Östergötland

Att hitta Östergötlands företag i topp på konjunkturen för Sverige är ingen överraskning för mig, det känns att ekonomin i företagen har förbättrats avsevärt den senaste perioden. Ännu roligare är det att notera att framtidstron är ännu mer positiv. Fortfarande kvarstår ett hinder i att hitta kompetens. Men framgång och tillväxt brukar locka talanger.

Lönsamhetsutvecklingen

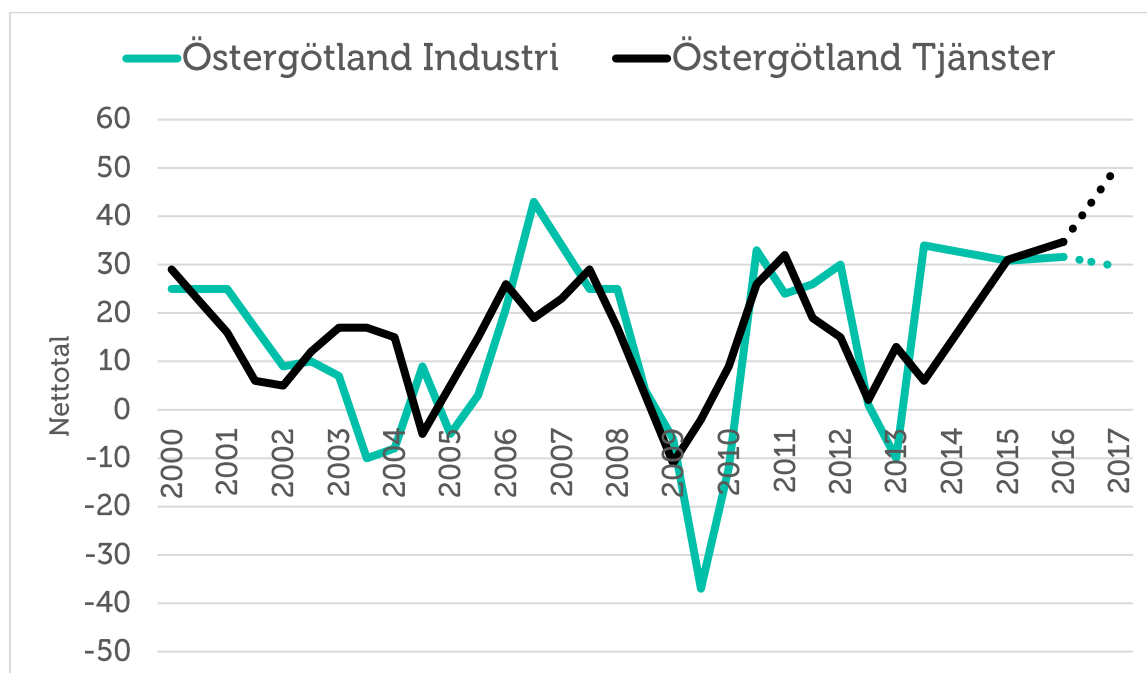
Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Från 2015 har lönsamheten i industriföretagen i Östergötlands län återhämtat sig tämligen väl efter åren med akut finanskris. Lönsamheten är nu stabilt stigande. Nettotalet för lönsamhet i industrisektorn är 32 i årets mätning jämfört med 31 i 2015 års mätning. För tjänsteföretagen är nettotalet 35. Hälften av länets tjänsteföretag (50 procent) uppger att de har haft en ökad lönsamhet under det gångna året. Samtidigt uppger 15 procent att lönsamheten har minskat. Båda sektorerna ligger klart högre än nettotalet för sektorsnittet på riksnivå som är 24 respektive 26 för tjänstesektorn. Totalt uppger 48 procent av företagen i länet en ökad lönsamhet.

Efter de senaste årens stabila lönsamhet förväntar sig industrisektorn en något avtagande lönsamhetsutveckling under det kommande året. Det förväntade nettotalet är 30, strax under sektorsnittet för riket (31).

Östergötlands tjänsteföretag spår en bättre utveckling än industrin. Mer än hälften (54 procent) av tjänsteföretagen förväntar sig en ökad lönsamhet under de kommande 12 månaderna. Endast fyra procent tror att lönsamheten kommer att minska. Det ger ett förväntat nettotal på 51, jämfört med 32 som är sektorsnittet för riket.

Efter de senaste årens goda utveckling inom industrin är det nu tjänstesektorn i länet som förväntas stå för tillväxten. Sammantaget är det förväntade nettotalet för Östergötlands företag 45, klart över rikssnittet på 32.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Östergötlands län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

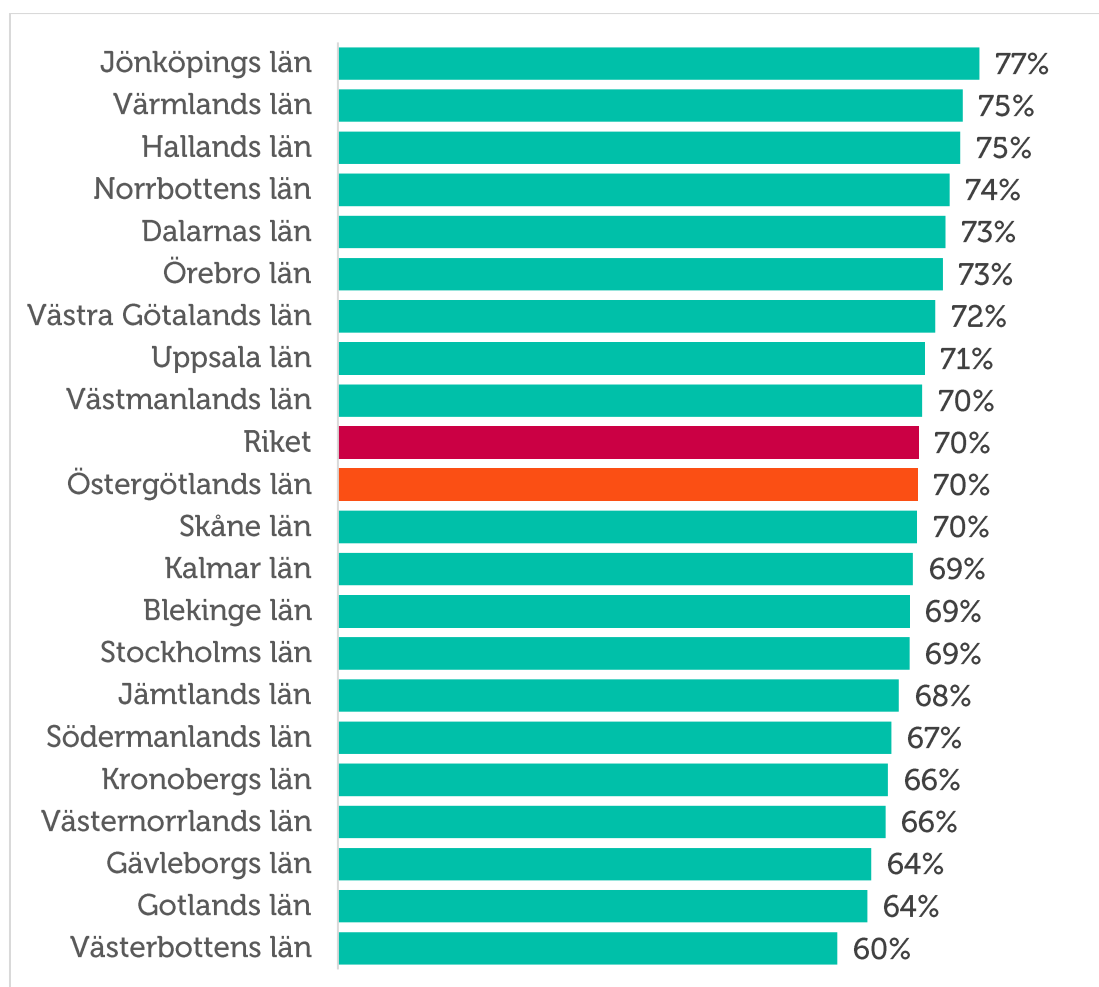
Att konjunkturen nu stärkts leder till att en större andel av företagen i länet räknar med att kunna höja priserna kommande år. Industrieföretagen i Östergötlands län har något högre förväntningar gällande prisutvecklingen än genomsnittet för riket. 44 procent tror på prisökningar. Inom industrin i riket som helhet är det 36 procent av företagen som tror på högre priser. Motsvarande siffra för tjänstesektorn är 39 procent i länet och 36 procent i riket.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

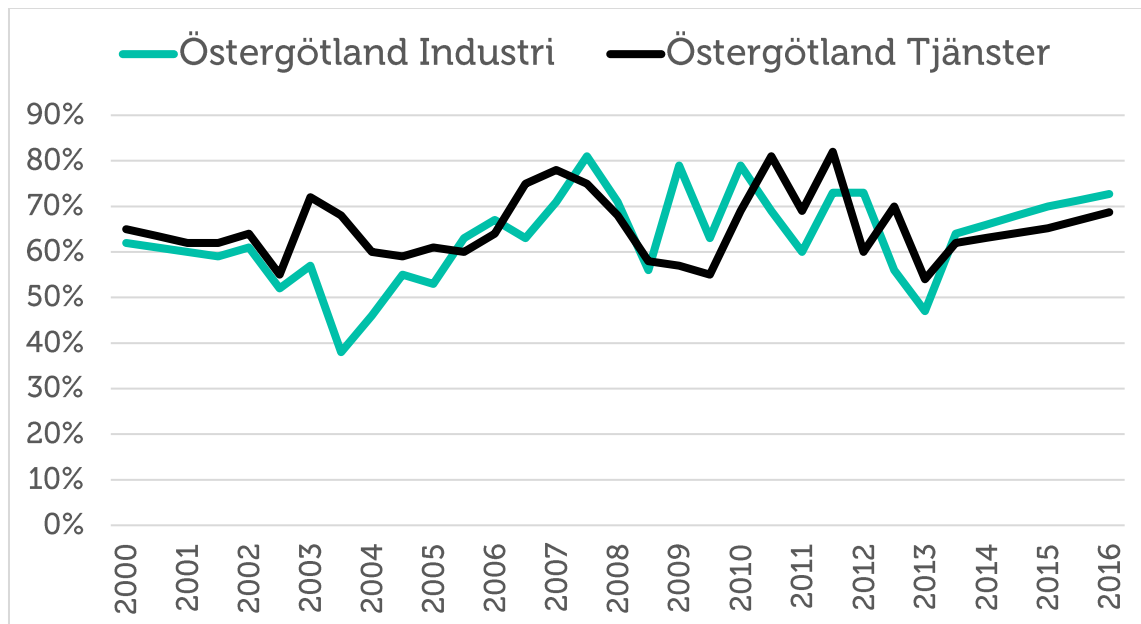
Företagen i Östergötlands län upplever goda möjligheter att växa framöver. Totalt svarar 70 procent av företagen att de har goda möjligheter att expandera på sikt, vilket är i linje med riksgenomsnittet.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

Tillverkningsindustrin har en något mer positiv syn på framtidsutsikterna för det egna företags utveckling än tjänsteföretagen. Bland industriföretagen ser omkring 73 procent av företagen goda expansionsutsikter, jämfört med runt 69 procent av tjänsteföretagen.

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Östergötlands län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det enskilt största tillväxthindret för Östergötlands småföretag. Mer än vart tredje företag (34 procent) uppger detta som största hinder. Höga arbetskraftskostnader och tuff konkurrens hamnar på andra plats med 20 procent respektive 15 procent av företagen som upplever detta som expansionshinder. Det tyder på att problemen med höga kostnader för anställda inte minskat.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Östergötlands län och i riket 2016 (procent)

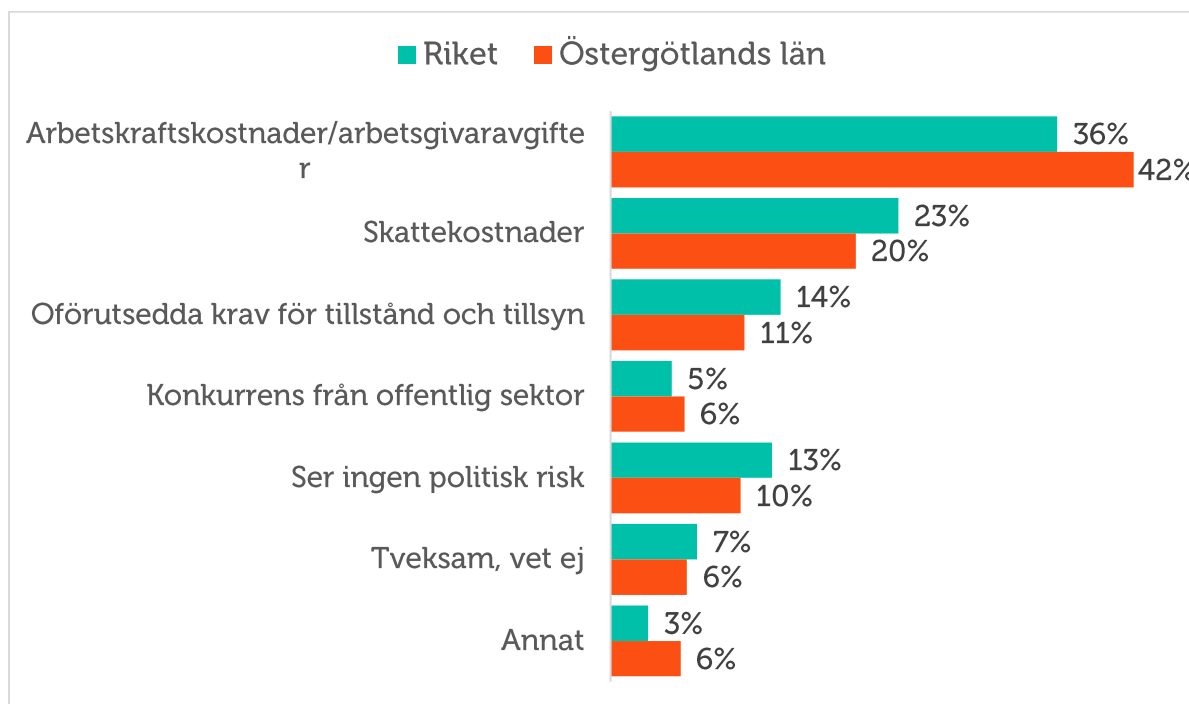
Konjunkturrisiker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt nästan hälften av företagen i länet. Den följs av löneökningar och den internationella konjunkturen även om den internationella konjunkturen ses som ett något mindre problem för småföretagen i Östergötlands län än i resten av riket. Oron för löneökningar har varit stabil på ca 10 procent under de senaste åren. Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Östergötlands län. Arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter uppges vara betydligt viktigare i Östergötland än i övriga riket. Många företagare upplever också en viss osäkerhet förenad med skattekostnader, även om andel i Östergötland är något under riksgenomsnittet.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

David Bergman,
VD Storbildsfabriken

Det bubblar i regionen och det känns att konjunkturen i Linköping växer. Vi på Storbildsfabriken känner av det med fortsatt expansion och nyutveckling. Problemet ligger inte i att vi växer så det knakar utan att det faktiskt knakar när vi växer. Det betyder att när företagen växer så är det en rad utmaningar i vår vardag som vi möts av för att bedriva verksamheten. Det är både svårt att hitta arbetskraft med rätt erfarenhet samt kostsamt att nyanställa med anledningen av höga anställningskostnader. Jag uppmantrar därför kommunen och myndigheter att bli mer företagsvänliga för att på så sätt ge oss rätt förutsättningar för fortsatt tillväxt.

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Östergötlands län. Östergötland placerar sig i topp i den sammanvägda konjunkturindikatorn för 2016. Årets konjunkturindikator uppgår till 80 för riksgenomsnittet och 106 för Östergötlands län vilket visar på en positiv utveckling från ifjol och den bästa småföretagskonjunkturen i landet. Förväntningarna framöver är dock något mindre optimistiska och företagen i Östergötland tror att tillväxten kommer att mattas av under de kommande 12 månaderna.

Det är i genomsnitt sju av tio företag som uppger att de vill växa men trots att utvecklingen i län varit mycket god under det senaste året så är länets småföretag mindre optimistiska om expansionsutsikterna framöver. Företagen upplever en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.

- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationell konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella och regionala regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.